

Informator Krajoznawczy

Nr 11/123 (listopad) 2019

**Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
Oddział „Sudety Zachodnie” Jelenia Góra
Komisja Krajoznawcza**

Wprowadzenie

W listopadowym numerze Informatora Krajoznawczego postanowiłem przybliżyć nieco gminy członkowskie Związku Gmin Karkonoskich. Są one bowiem bardzo interesujące ze względu na nagromadzenie na ich terenie obiektów zabytkowych i przyrodniczych. Znajduje się tu sporo walorów krajoznawczych godnych obejrzenia.

Dodatkowo zamieszczam relację z uroczystości wręczenia naszym działaczom Medalu „Nauczyciel Kraju Ojczystego”. W tym roku na 20 wyróżnień aż 3 przypadły działaczom z Dolnego Śląska.

Wiem, że zebrania zazwyczaj bywają nudne ale spotkanie członków Delegatury Sudeckiej było ze względu na poruszaną tematykę bardzo ważnym zarówno dla

kadry znakarskiej jak i zwykłych turystów korzystających z pracy tych pierwszych. Dlatego postanowiłem przybliżyć to o czym rozmawiano w Wałbrzychu.

W kolejnym tekście pokazuję jak miłośnicy Lwowa uczcili Święto Niepodległości. Warto z nich brać przykład.

Życzę miłej lektury.

Krzysztof Tęcza

Spis treści:

- Str. 1 Wprowadzenie
- Str. 3 Medal „Nauczyciel Kraju Ojczystego 2019”
- Str. 4 Lwowiacy uczcili Święto Niepodległości
- Str. 6 W Przystani Twórczej rozmawiali o Dolinie Pałaców i Ogrodów
- Str. 8 Zebranie Delegatury Sudeckiej
- Str. 10 Związek Gmin Karkonoskich (walory krajoznawcze)

Medal „Nauczyciel Kraju Ojczystego 2019”

W Ministerstwie Edukacji Narodowej spotkali się działacze Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego na uroczystości podczas której minister Dariusz Piontkowski oraz prezes ZG PTTK Jerzy Kapłon wręczyli tytuły i medale „Nauczyciel Kraju Ojczystego”. W roku 2019 otrzymało je dwadzieścia trzy osoby, które wykazały się społeczną ponadprzeciętną pracą na rzecz upowszechniania turystyki i krajoznawstwa wśród dzieci i młodzieży. Warunkiem przyznania tytułu i medalu jest praca na tak wysokim poziomie przez przynajmniej 10 lat. Nie jest to ani łatwe ani lekkie ani przyjemne. Działacze społeczni spotykają się często z obojętnością zarówno władz jak i instytucji podczas organizowania wydarzeń w terenie. Mało tego, czasami sama młodzież nie od razu pojmuje, że oprócz pstrykania w telefonie istnieją jeszcze inne sfery życia. Dociera to do nich po jakimś czasie i wtedy najczęściej żałują, że wcześniej tego nie pojęli. Towarzystwo cieszy się mając w swoich szeregach ludzi, którzy nie załamują się z tytułu takich przeciwności. Przeważnie są to działacze w wieku dojrzałym, gdyż młodszy zazwyczaj nie wytrzymują i zniechęcają się do takiej pracy. Dlatego tak ważnym jest dostrzeżenie tych działających i ich uhonorowanie, gdyż jest to dowód na to, że ich praca jest potrzebna i nikt nie zastąpi ich poświęcenia i trudu. Osoby te swoją pracę wykonują kosztem rodzin i kosztem swojego życia, bo mogłyby przecież w tym czasie robić coś dla siebie. Od razu trzeba powiedzieć, że takich osób, poświęcających się dla innych, zwłaszcza dla młodzieży, jest z roku na rok coraz mniej. Trzeba zatem podejmować działania by któregoś dnia nie okazało się, że bez pieniędzy nikt nie kiwnie palcem.

W roku 2019 wyróżnieni działacze spotkali się 6 listopada w Warszawie by przyjąć dyplomy z rąk ministra oraz medale od prezesa ZG PTTK ale także by porozmawiać ze sobą, poznać się i wymienić się pomysłami na zachęcenie dzieci i młodzieży do zainteresowania się turystyką i krajoznawstwem. Nic więc dziwnego, że wszyscy z radością przyjęli propozycję zwiedzenia gmachu ministerstwa. Trzeba bowiem wiedzieć, że akurat ten obiekt był jednym z nielicznych, które ocalały z pożogi wojennej. Mamy tutaj wiele oryginalnych elementów. Sam budynek zaprojektowany przez architekta Zdzisława Mączyńskiego został wzniesiony w latach 1927-1930, oczywiście w modnym wówczas stylu zwanym nowym klasycyzmem. Wystrój w stylu art deco zaprojektował prof. Wojciech Jastrzębowski.

Foto: Anna Tęcza

Początkowo w budynku mieściło się Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, obecnie znajduje się tu Ministerstwo Edukacji Narodowej. Ponieważ w czasie II wojny światowej Niemcy umieścili tu areszt śledczy Gestapo postanowiono utworzyć w części, w której przetrzymywano więźniów, „Muzeum Walki i Męczeństwa 1939-1945”. Można tu zobaczyć niemal w nienaruszonym stanie pomieszczenia, w których przesłuchiowano i torturowano więźniów.

Wracając do uroczystości miło mi poinformować, że wśród tegorocznych wyróżnionych Medalem „Nauczyciela Kraju Ojczystego” znalazło się troje przedstawicieli naszego regionu. Są to: Aneta Dziurdź z Bogatyni, Teresa Fierkowicz ze Świeradowa Zdroju i Krzysztof Tęcza z Jeleniej Góry.

Lwowiacy uczcili Święto Niepodległości

Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich wraz z Muzeum Przyrodniczym w Jeleniej Górze zorganizowały spotkanie patriotyczne, podczas którego uczcili Święto Niepodległości. Chętnych zaproszono do muzeum gdzie przygotowano stosowną oprawę. Prezes Towarzystwa Stanisław Kańczukowski po przywitaniu wszystkich gości oddał głos Feliksowi Podoleckiemu, który wygłosił prelekcję pt. „Poczta Polska we Lwowie”.

Pan Feliks posiada niezwykle bogaty zbiór eksponatów związanych z pocztą, zarówno tych przedwojennych jak i obecnych. Dzięki jego pasji możemy poznać historię tworzenia urzędów pocztowych na naszej ziemi.

Tym jednak razem pan Feliks wybrał kilkadziesiąt eksponatów dotyczących urzędów pocztowych działających w przedwojennym Lwowie, a więc w czasie kiedy jeszcze to niezwykle miasto należało do Rzeczypospolitej. Przedstawił kartki pocztowe, listy i omówił widoczne na nich stemple i różnego rodzaju naklejki.

Jeśli ktoś chce dowiedzieć się czegoś więcej wystarczy sięgnąć po książkę Feliksa Podoleckiego „Lwowska Dyrekcja Poczty i Telegrafów – placówki pocztowe czynne w latach 1918-1939”.

Kolejne ciekawostki związane z historią naszego regionu przekazał gospodarz Stanisław Firszt.

Najbardziej jednak oczekiwaną częścią spotkania był występ zespołu „Sybiraczki i Kresowianie”. Zaśpiewali oni wiele popularnych piosenek związanych z naszymi kresami, a także pieśni patriotycznych. Atmosfera stała się tak przyjemna, że nie było na sali nikogo kto nie włączyłby się do wspólnych śpiewów.

W Przystani Twórczej rozmawiali o Dolinie Pałaców i Ogrodów

W środę 20 listopada 2019 roku w Przystani Twórczej działającej w Cieplicach miało miejsce spotkanie, podczas którego piszący te słowa opowiadał o obiektach zabytkowych znajdujących się na terenie umownie nazywanym Doliną Pałaców i Ogrodów.

Gdy Piotr Napierała, zafascynowany ilością znajdujących się na Ziemi Jeleniogórskiej dawnych siedzib magnackich, postanowił założyć fundację mającą podejmować działania zmierzające do ratowania tych obiektów, nikt nie przypuszczał, że to się uda. A jednak udało się. Fundacja Dolina Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej na dzień dzisiejszy skupia około 30 obiektów. Większość z nich została wyremontowana i stała się wizytówką okolicy. Oczywiście wiele z nich prowadzi działalność hotelarską by utrzymać wyremontowany obiekt. Niektóre są dostępne dla wszystkich, niektóre są udostępniane tylko dla gości hotelowych. Wynika to z faktu, że osoba płacąca niemałe pieniądze za pobyt chce odpocząć i wyciszyć się. Oczywiście wszystkie pałace są udostępnione do zwiedzania z zewnątrz, ale to najczęściej wystarcza turystom by zachwycili się ich architekturą. Dla zwiedzających najczęściej ważniejszym jest otoczenie takiego obiektu. I nie ma w tym nic dziwnego. Wszak przy wszystkich założono parki krajobrazowe z wieloma obiektami małej architektury. Spacer alejkami parkowymi i podziwianie krajobrazu to prawdziwa przyjemność i ukojenie dla starganych nerwów.

Na dzień dzisiejszy turyści najczęściej odwiedzają Bukowiec, w którym rodzina Redenów, przy pomocy zatrudnionego ogrodnika Waltera, stworzyła pierwsze założenie ogrodowe. Szybko stało się ono wzorem do naśladowania dla sąsiadów. Kolejne parki utworzono przy pałacach w Wojanowie, Łomnicy, Karpnikach, Mysłakowicach. Oczywiście nie wszystkie parki przetrwały w dobrym stanie do dnia dzisiejszego. Jednak nowi właściciele obiektów, często dużym nakładem środków finansowych, przywracają ich wygląd. Czasami wystarczyło tylko wykarczować samosiejki i chwasty by odsłoniły się zarośnięte alejki i na nowo były widoczne osie widokowe wokół których tworzone parki. Zachowało się wiele rzadkich gatunków roślin. Mamy też sporo miejsc upamiętniających jakieś wydarzenia czy ludzi, którzy zapisali się dla regionu. Wystarczy wspomnieć o Krzyżowej Górze z kamiennym krzyżem umieszczonym na szczycie czy Sokolich Górach gdzie wykonano schody ułatwiające wejście na Sokolik czy Krzyżyną Górę. Na tej ostatniej także umieszczono pamiątkowy krzyż, tyle że żeliwny. Na Starościńskich Skałach znalazł miejsce odpoczynku „Lew czuwający”. Niestety wiele miejsc przeznaczonych do odpoczynku nie przetrwało próby czasu. Ławeczki i stoły nie wytrzymały warunków atmosferycznych albo poddały się ludziom, którzy uważali, że są one niepotrzebne.

Z wieloma miejscami związane są ciekawe wydarzenia. Np. pałac w Ciszy, dawniej własność księcia Radziwiłła, kojarzony jest z niespełnioną miłością córki księcia i następcy tronu pruskiego. Niestety polityka wzięła górę nad uczuciem młodych.

Ze względu na ilość poruszonych wątków spotkanie trwało niemal dwie godziny. Nikt jednak się nie nudził, a część pań szykowała nowe ubranie dla Ducha Gór. Na koniec każdy mógł zabrać z sobą przekazane przez Urząd Miasta Jelenia Góra „Pudełko życia”, będące wynikiem akcji społecznej, której partnerem jest firma Jelenia Plast.

„Pudełko życia” to projekt, który ma na celu zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym oraz samotnym właściwej opieki podczas udzielania przez służby pomocy. Aby jednak tak było osoba, która przyjęła „Pudełko życia” musi wypełnić zamieszczoną w nim kartę informacyjną, w której oprócz podstawowych danych powinny się znaleźć m. in.: numery telefonów najbliższych członków rodziny lub opiekuna; informacje o chorobach na jakie cierpi dana osoba, na jakie jest uczulona leki czy jakie leki aktualnie przyjmuje.

Najważniejszym jest by „Pudełko życia” zostało umieszczone w łatwo dostępnym miejscu. Ustalono, że najlepszym do tego celu miejscem jest lodówka. Dlatego pudełko jest wykonane z odpowiedniego tworzywa i dołączono do niego specjalne nalepki, które można nakleić na drzwiach lodówki.

Pamiętajmy: „Pudełko życia” może uratować życie każdemu, kto w chwili przyjazdu karetki nie jest w stanie podać podstawowych informacji o swojej chorobie czy uczuleniach na leki.

Zebranie Delegatury Sudeckiej

W sobotę w siedzibie Oddziału PTTK w Wałbrzychu spotkali się na kolejnym zebraniu członkowie Delegatury Sudeckiej KTG ZG PTTK.

Tym razem głównym celem spotkania było omówienie spraw związanych z utrzymaniem górskich szlaków turystycznych. Chodziło o konkrety. Każdy oddział PTTK działający na terenie Dolnego Śląska opiekuje się przydzielonymi mu szlakami turystycznymi. To od władz danego oddziału zależy jak wyglądają szlaki w terenie. Zależy to tylko od zaangażowania konkretnych osób. Oczywiście trzeba przyjąć fakt, że nie w każdym oddziale zatrudnione są osoby na etatach i zdarza się, że na danym terenie zajmują się tymi sprawami osoby pracujące społecznie. Przekłada się to na wyniki ich działań gdyż mają one ograniczony czas oraz możliwości działania. Tam jednak gdzie mamy pracowników etatowych sprawy znakarskie mają się dobrze.

Najważniejszą sprawą było określenie nowego podziału szlaków znajdujących się na terenach zarządzanych przez zlikwidowany oddział PTTK we Lwówku Śląskim. Jest to obszar dosyć rozległy ze słabym połączeniem komunikacyjnym. Są to także tereny mniej odwiedzane przez turystów. Nie mniej i takie szlaki muszą być konserwowane i co jakiś czas odnawiane, nie mówiąc już o konieczności dokonywania zmiany ich tras wynikających ze zmiany własności gruntów po których przebiegają czy położeniu asfaltu na drogach, którymi będą. To wszystko wymaga stałej kontroli i w miarę szybkich reakcji. Dlatego na zebraniu przedstawiono wstępny przydział tych szlaków do poszczególnych jednostek i teraz po przeanalizowaniu możliwości ich obsługi poszczególne oddziały PTTK podejmą decyzję, którymi szlakami się zajmą. Oczywiście potrwa to jeszcze jakiś czas, wszystko bowiem trzeba dobrze przeanalizować pod kątem możliwości realizacji wziętych na siebie obowiązków.

Najważniejsze jest to, że nikt nie uchyła się od przyjęcia nowych obowiązków, co pozwala mieć nadzieję, że w najbliższym sezonie pojawią się na tych szlakach znakarze, którzy doprowadzą ich oznaczenia do zadowalającego poziomu. A jak ważnymi są sprawy związane z utrzymaniem szlaków turystycznych świadczy fakt, że na zebranie przybył członek ZG PTTK Jacek Potocki, który wspiera działania Delegatury dzieląc się swoimi pomysłami, opiniami i przekazując wiele cennych uwag związanych z przebiegiem danych szlaków i stanem ich oznaczenia w terenie.

Związek Gmin Karkonoskich (walory krajoznawcze)

Związek Gmin Karkonoskich (ZGK) powstał w 1992 roku. Utworzyły go gminy: Karpacz, Kowary, Mysłakowice i Podgórzyn. W kolejnych latach do Związku przystąpiły: Szklarska Poręba (1998), Piechowice (2001) i Jeżów Sudecki (2016).

Najważniejsze zadania Związku przyjęte w Statucie, to:

- podejmowanie wspólnych działań w zakresie ochrony wód, ziemi i powietrza oraz krajobrazu, będących bazą dla rekreacji i turystyki krajowej i zagranicznej, ukierunkowania rozwoju gospodarczego tych terenów w oparciu o naturalne walory przyrodnicze.
- wspólne realizowanie zadań i inwestycji komunalnych.
- podejmowanie innych działań wynikających z uchwał rad gmin.
- prowadzenia działalności o charakterze oświatowo - wychowawczym, sportowej, kulturalnej i innej.
- prowadzenie działalności wydawniczo – informacyjnej.
- wykonywanie zadań związanych ze składowaniem i utylizacją odpadów komunalnych i ich unieszkodliwianiem oraz segregacją odpadów i edukacją ekologiczną.

Najważniejsze przedsięwzięcia Związku to:

- ekologiczne zagospodarowanie wysypiska odpadów w Ścięgnach – Kostrzycy,
- telefonizacja gmin związkowych,
- budowa Zakładu Utylizacji z wprowadzaniem selektywnej zbiórki odpadów,
- edukacja ekologiczna,
- Karkonoski System Wodociągów i Kanalizacji,
- wspólna promocja gmin i całego regionu karkonoskiego.

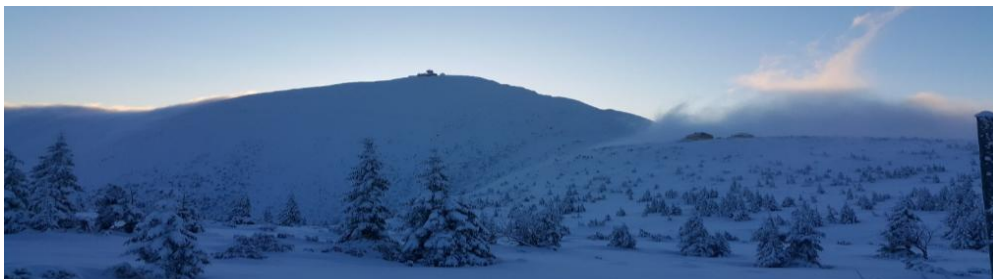
Utworzenie Związku Gmin Karkonoskich dało możliwość zdobycia na realizację inwestycji gminnych pozabudżetowych środków finansowych z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, takich jak Phare CBC, Funduszu Spójności; Euroregionu NYSA; z budżetu państwa; z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z Powiatu Jeleniogórskiego.

Za swoją działalność ZGK został wyróżniony m. in.: tytułem „Lidera Polskiej Ekologii” (2006), tytułem „Tygrysa Recyklingu” (2011), nagrodą Starosty Jeleniogórskiego „Liczyrzepa” (2016).

Obszar zajmowany przez gminy ZGK potocznie nazywany jest Regionem Karkonoskim. To teren niezwykle bogaty w walory krajoznawcze. Przede wszystkim jest to teren górski. Krajobraz tu występujący jest zróżnicowany w zależności od wysokości poszczególnych pasm górskich czyli Karkonoszy, Rudaw Janowickich, Gór Kaczawskich i Gór Izerskich. Powoduje to, że przybywający tu turyści mogą liczyć na dużą różnorodność atrakcji.

Gminy członkowskie

Miasto Karpacz położone jest w Sudetach Zachodnich, w dolinie rzeki Łomnicy, u stóp Karkonoszy i ich najwyższego szczytu – Śnieżki.

Karpacz to znana miejscowość turystyczna, będąca doskonałą bazą wypadową w góry. Głównym celem turystów jest najwyższy szczyt Karkonoszy – Śnieżka (1603 m n. p. m.), będący jednocześnie najwyższą górą Czech. Obecnie na szczycie znajdują się: Wysokogórskie Obserwatorium Meteorologiczne, barokowa kaplica św. Wawrzyńca, budynek czeskiej poczty oraz górna stacja czeskiego wyciągu gondolowego.

Wędrowcy wyruszający w Karkonosze mogą korzystać z oferty kilku schronisk turystycznych. Najbardziej znanym jest „Strzecha Akademicka”, a uchodzącym za

najprzystulniejsze i najstarsze w Karkonoszach – schronisko „Samotnia” nad Małym Stawem.

W mieście działa kilka obiektów muzealnych, z których najbardziej znanym jest Muzeum Sportu i Turystyki. Prezentowane są w nim eksponaty związane z historią poznawania naszych gór oraz rozwijających się tutaj przez dziesiątki lat różnych dyscyplin sportowych. W Karpaczu powstało także Muzeum Zabawek utworzone na bazie bogatej kolekcji lalek przekazanej miastu przez Henryka Tomaszewskiego – twórcę Pantomimy Wrocławskiej.

Wyjątkowym obiektem mieszczącym się w Karpaczu jest przywieziona ze Skandynawii XII-wieczna Świątynia Wang. Wykonana w całości z drewna została osłonięta kamienną wieżą chroniącą ją przed silnymi wiatrami wiejącymi od strony Śnieżki. Nadzór nad montażem budowli sprawowała hrabina Fryderyka von Reden, właścicielka Bukowca. Na zabytkowym cmentarzyku przy kościółku pochowani są m. in. Henryk Tomaszewski i Tadeusz Różewicz.

Ciekawym etapem w historii Karpacza była działalność Laborantów – wykwalifikowanych zielarzy, potrafiących przygotować z ziół lekarstwa na rozmaite dolegliwości. W ciągu dwóch wieków ich działalność rozwinęła się na tyle, że została ujęta w ramy organizacyjne, a wyroby medyczne spod Śnieżki znane były szeroko w Europie. Ponieważ oficjalna medycyna w tych czasach była jeszcze w powijakach, laboranci przez dziesiątki lat nie mieli praktycznie konkurencji. Dopiero XIX wiek przyniósł ich ostateczną klęskę. W 1843 roku zakazano przyjmowania do cechu nowych adeptów, a w 1884 roku zmarł w Karpaczu ostatni z laborantów – Ernst August Zölfel.

Miasto Kowary położone jest w południowo-wschodniej części Kotliny Jeleniogórskiej u podnóża Karkonoszy i Rudaw Janowickich, na skrzyżowaniu dawnych traktów handlowych w Sudetach Zachodnich.

Rozwój miasta od zawsze związany był z górnictwem i kowalstwem. Według podań, w 1148 roku waloński gwarek Laurentius Angelus dokonał na zboczu góry Rudnik odkrycia rud żelaza. Wkrótce w dolinie rzeki jedlicy zaroilo się od dymarek i kuźni. 4 listopada 1513 roku król Czech i Węgier Władysław II Jagiellończyk nadał Kowarom prawa miejskie. W XVI wieku miasto było obok Świdnicy i Wrocławia najważniejszym centrum przemysłu żelaznego na Dolnym Śląsku.

Największe zainteresowanie u turystów wzbudza jednak okres po roku 1945 kiedy to prowadzono tutaj wydobywanie rud uranu. Okryte przez długie lata tajemnicą prace prowadzone pod nadzorem Rosjan przyczyniły się do powstania wielu mitów, niekoniecznie prawdziwych. Dzisiaj dla zwiedzających udostępniane są dwie byłe

kopalnie. Pierwsza to Podziemna Trasa Turystyczna Sztolnie Kowary w „Kopalni Liczyrzepa”, druga „Kopalnia Podgórze”.

Kowary usytuowane pomiędzy dwoma unikalnymi przyrodniczo obszarami chronionymi: Karkonoskim parkiem narodowym i Rudawskim Parkiem Krajobrazowym to miejsce przyjazne turystyce. Tereny tych Parków oraz okoliczne lasy szczególnie nadają się do rodzinnych pieszych wycieczek, zarówno latem jak i zimą. Znajdują się tu zakątki i szlaki, które zadowolą najbardziej wymagających turystów. Panują tu doskonałe warunki do uprawiania biegów górskich, nordic-walking, kolarstwa, jeździectwa oraz sportów lotniarskich. Tajemniczym i coraz częściej odwiedzanym miejscem jest dawna górská osada Budniki, znana z tego, że w okresie zimowym nie zaglądało do niej słońce. Warto również wdrapać się na okoliczne punkty widokowe; Brzeźnik, Rudnik, Skalnik oraz Skalny Stół.

Do niedawna miasto było znane z działającej tu Fabryki Dywanów „Kowary”. Obecnie na terenie nieczynnych zakładów prężnie działa Park Miniatur Zabytków Dolnego Śląska oraz Muzeum Sentymentów. Koniecznie trzeba też odwiedzić Dom karta, Dom Tradycji Miasta, socrealistyczny Dom kultury, Salę Tradycji i liczne historyczne parki miejskie. Najciekawsze zabytki odnajdziemy natomiast na Kowarskiej Starówce. Są nimi: kościół pw. Imienia Najświętszej Marii Panny, z bogatym wyposażeniem barokowym, klasycystyczny ratusz oraz ciąg zabytkowych kamienic z przełomu XVIII i XIX wieku. Na nieodległym Kaplicznym Wzgórzu wzniesiono założoną na rzucie elipsy późnobarokową kaplicę Św. Anny. Z obiektów świeckich na uwagę zasługują pałace: „Nowy Dwór”, „Ciszycza” i „Smyrna” oraz dawne kompleksy sanatoryjne: „Wysoka Łąka” i „Bukowiec”. To właśnie tutaj ostatnie lata swojego życia spędził znakomity grafik Józef Gielniak.

Dziś miasto Kowary, którego wielkim atutem jest niezwykle atrakcyjne położenie i wyjątkowo bogata historia, stara się budować wizerunek kurortu z tradycjami, chętnie odwiedzanego przez turystów.

Gmina Mysłakowice położona jest u podnóży Karkonoszy, we wschodniej części Kotliny Jeleniogórskiej. Obejmuje swym obszarem część Rudawskiego Parku Krajobrazowego, w tym niezwykle popularne Góry Sokole z Krzyżną Górą - 645 m n.p.m. i Sokolikiem - 642 m n.p.m. W krajobrazie gminy dominuje masyw Rudaw Janowickich z jego najwyższym szczytem Skalnikiem (945 m n.p.m.), a także elementy rzeźby związane z pagórkowatym charakterem Wzgórz Łomnickich i Wzgórz Karpnickich. Gmina sąsiaduje od północy z Jelenią Górą oraz gminą Janowice Wielkie na południu z miastem Kowary, a od zachodu z gminą Podgórzyn.

Gmina Mysłakowice kojarzona jest przede wszystkim z Doliną Pałaców i Ogrodów. Ze względu na ich ilość porównywana jest do Doliny Loary we Francji.

Umiejscowione tu pałace i zamki zostały wpisane na listę Pomników Historii Prezydenta Rzeczypospolitej.

Wszystko zaczęło się od kupna przez króla pruskiego Fryderyka Wilhelma III posiadłości od wdowy po Augustie von Gneisenau w roku 1831 i przekształceniu jej w rezydencję cesarską. W roku 1839 król zakupił majątek w pobliskim Wojanowie i podarował go swojej córce Luizie jako prezent ślubny. Obiekt kilkakrotnie przebudowano dostosowując go do potrzeb nowych właścicieli.

Zamek w Karpnikach nabył w roku 1822 książę Wilhelm von Hohenzollern, brat króla Fryderyka Wilhelma III. Od razu podjął prace budowlane zmierzające do dostosowania obiektu do potrzeb jego żony Marianny. Nowym właścicielom tych terenów zawdzięczamy udostępnienie wielu punktów widokowych m. in. w Górach Sokolich wzniesień Sokolik i Krzyżna Góra. Zbudowano wówczas na zboczu góry domek myśliwski pełniący dzisiaj rolę schroniska turystycznego „Szwajcarka”. W pobliskich Rudawach Janowickich na Starościńskich Skałkach na jednej ze skalnych półek umieszczono żeliwny odlew przedstawiający „Lwa czuwającego”.

Po sąsiedzku z Wojanowem, we wsi Łomnica wybudowano dwa pałace w stylu klasycystycznym. Właścicielami majątku w Łomnicy do 1945 roku była rodzina von Küster, która nabyła je w 1835 roku. Obecnie właścicielami całego założenia jest ponownie rodzina von Küster. Oba pałace zostały wyremontowane, uruchomiono muzeum, w którym prezentowana jest wystawa „Trzy wieki życia w Pałacu Łomnica” oraz przeniesiono tu z Rząśnika Dom Modlitwy.

W Bukowcu znajduje się pałac hrabiego Fryderyka von Reden, twórcy przemysłu górnośląskiego. Hrabia po ukończeniu służby państwowej przeniósł się z Berlina pod Karkonosze, gdzie stworzył ponad 200-hektarowe założenie ogrodowe. Był to wzór do naśladowania dla okolicznych właścicieli ziemskich. Dzięki temu w krótkim czasie powstał w tej części Europy niezwykle zielony zakątek ściągający osoby pragnące zaznać ciszy i cieszyć się otaczającą ich przyrodą. Dzisiaj tym terenem zawiaduje Fundacja „Dolina Pałaców i Ogrodów”, która z sukcesem prowadzi prace remontowe obiektów gospodarczych.

Mysłakowice mogą poszczycić się posiadaniem wyjątkowego zabytku. Są to dwie oryginalne kolumny z Pompei podtrzymujące daszek nad wejściem do kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Kolumny te zostały ofiarowane przez króla

Neapolu królowi Fryderykowi Wilhelmowi III. Dzisiaj są one najstarszym zabytkiem na całym Dolnym Śląsku.

Mysłakowice to także miejsce osiedlenia się uchodźców religijnych z Tyrolu. Dlatego nie brakuje tu domów w stylu tyrolskim z charakterystycznymi zdobionymi balkonami.

Gmina Podgórzyn położona jest w Karkonoszach, oraz częściowo w Kotlinie Jeleniogórskiej z usytuowanymi po środku Wzgórzami Łomnickimi.

Najwyższe wzniesienia na obszarze gminy to Smogornia (1489 m n. p. m.) i Mały Szyszak (1435 m n. p. m.). Bardzo ciekawą oraz piękną miejscowością jest Staniszów, który był opisywany m.in. w dziennikach z podróży po Dolnym Śląsku w roku 1816 przez księżną Czartoryską. Znajdują się tu dwa pałace wzniesione przez właścicieli tych terenów rodzinę von Reuss. To tutaj powstała założona przez Koernerera wytwórnia znanego na całym świecie likieru „Echt Stonsdorfer Bitter”.

Na górującym nad wsią wzniesieniu Witosza znajduje się cokół po wysadzonym po II wojnie światowej pomniku Bismarcka. W licznych jaskiniach mieszkał, stawiany na równi z Nostradamusem, Hans Rischmann zwany latającym prorokiem. Na wzgórzu po drugiej stronie miejscowości znajduje się zamek Henryka. Jest to budowla wzniesiona przez księcia w nawiązaniu do rodzącego się ruchu turystycznego w ruinach zamku Chojnik.

Sosnówka kojarzona jest z kaplicą Świętej Anny przy Dobrym Źródle usytuowanej na zboczu Grabowca. Ale znajdują się tam także dwa ciekawe kościoły. Pierwszy pw. św. Marcina, zwany cmentarnym, posiada bardzo ciekawy ołtarz Świętej Anny Samotrzeć. Drugi z początku XIX wieku Matki Boskiej Ostrobramskiej jest siedzibą parafii.

Ścięgny kojarzone są głównie z Western City – miasteczkiem kowboi, oraz wzniesionej na wzgórzu kamiennej szubienicy. Jednak prawdziwym powodem do dumy jest dla miejscowości fakt pochodzenia stąd jednego z największych uczonych Uniwersytetu Jagiellońskiego Wenzela Koehlera – humanisty, filologa i medyka. W 1736 roku urodził się tu Siegismud Kahl - prekursor sztuki rzeźbienia w drewnie, a w 1811 roku przyszedł na świat Ernst Wilhelm Knippel - rysownik i litograf.

Przesieka to przede wszystkim wodospad Podgórnjej i kaskady Myi. Ale to także znane nazwiska. Mieszkali tu pejzażysta Adolf Dressler, pisarz George Bidwell oraz malarz Erich Fuchs. Po II wojnie światowej w jednym z domów odnaleziono obrazy Jana Matejki. Fakt ten został niedawno upamiętniony stosowną tablicą.

Ciekawym obiektem jest Ogród Japoński „Siruwia”, w którym można poznać zarówno piękne rośliny jak i dowiedzieć się czegoś o kulturze dawnych samurajów.

Podgórzyn znany jest z dużego kompleksu stawów rybnych założonych setki lat temu przez Cystersów. Miejscowość położona jest w Dolinie rzeki Podgórnjej, płynącej z Karkonoszy do Kotliny Jeleniogórskiej. W górnej części miejscowości, w miejscu dawnego przystanku kończącego linię tramwajową, znajduje się zabytkowy, odrestaurowany wagon tramwajowy. Podgórzyn jest też siedzibą gminy.

W Miłkowie znajduje się pałac z czynnym browarem. Można tutaj odwiedzić Cyrkową Grupę Teatralną. Najciekawszym zabytkiem jest kościół pw. św. Jadwigi z cennymi rzeźbami znajdującymi się na jego wyposażeniu. Są to: figura Matki Boskiej Bolesnej i figura Chrystusa Frasobliwego. W zewnętrznej ścianie zakrystii została umieszczona kamienna głowa Mongoła, w murze cmentarnym trzy krzyże pokutne, przy wejściu pręgierz. Kolejne dwa krzyże pokutne znajdują się w miejscowości Marczyce. Krzyż z Głębocka został przeniesiony do Mysłakowic i stoi za płotem przy szkole podstawowej.

W pobliżu miejscowości Borowice utworzono mały cmentarzyk, na którym spoczywają jeńcy wojenni zmarli przy budowie Drogi Sudeckiej. Turystom Borowice kojarzą się jednak ze znaną imprezą „Gitarą i piórem” obecnie „Gitarą i ... - Borowickie spotkania z poezją śpiewaną”.

Miasto Szklarska Poręba położone w Górach Olbrzymich, dzisiaj znanych jako Karkonosze i Góry Izerskie, w dolinie rzeki Kamiennej u podnóża Szrenicy.

Od najdawniejszych czasów tereny górskie, ze względu na ich niedostępność, były postrzegane jako miejsca, w które nie należało zapuszczać się bez potrzeby. Były to miejsca strzeżone przez tajemniczą istotę zwaną Karkonoszem. Znaleźli się jednak ludzie, którzy nie bojąc się podejmować ryzyka penetrowali poszczególne doliny zapuszczając się coraz wyżej. Byli to Walonowie zwani także Walończykami. Posiadali oni dużą wiedzę o minerałach, znali się na ziołarstwie i medycynie. W swoich poszukiwaniach określali miejsca, w których znajdowały się złoża rud. Oznaczyli je sobie tylko znanymi znakami, tak by w przyszłości można było ponownie do nich dotrzeć. Ich działania zapoczątkowały przemysł mineralogiczny.

Obecnie w mieście działa powstałe 20 lat temu Sudeckie Bractwo Walońskie, którego członkowie kontynuują działalność Walończyków. Pozyskiwanie drogich kamieni w sposób zorganizowany zapoczątkował twórca Bractwa Wielki Mistrz Waloński Juliusz Naumowicz.

Dzięki wspomnianym działaniom w Szklarskiej Porębie rozwinął się przemysł szklarski. Początkowo huty powstawały w dolnej części miasta by z czasem przesuwać się w górną jego część. Było to związane z wykorzystaniem drewna będącego podstawowym surowcem używanym do opalania pieców szklarskich. Najbardziej znaną hutą szkła kryształowego był zakład o nazwie „Józefina”.

Miasto położone w tak urokliwym miejscu ściągało wszelkiego rodzaju artystów. Dlatego powstawały tu Kolonie Artystyczne. Pierwsze na swoją siedzibę wybrały młyn św. Łukasza.

Szklarska Poręba to także Jakuszyce gdzie znajdują się narciarskie trasy biegowe i organizowana jest największa impreza narciarska w tej części Europy – Bieg Piastów. W pobliżu znajduje się najczystsza znana żyła kwarcu do niedawna wydobywana przez kopalnię „Stanisław”.

Miasto Piechowice leży nad rzeką Kamienną, oraz uchodzącym do rzeki Kamienna, dopływem – Małą Kamienną.

Piechowice znane są przede wszystkim z działalności przemysłowej. W 1672 roku zbudowano tu pierwszy młyn papierniczy. W XVII wieku powstała tu czerpalnia oraz wytwórnia ścieru. Wszystkie te działania doprowadziły do tego, że miasto stało się najsilniejszym ośrodkiem produkującym papier w okolicy Jeleniej Góry.

W 1879 roku na miejscu czerpalni i wytwórni ścieru powstała Fabryka Papieru Piechowice, która po latach przekształceń weszła w skład Karkonoskich Zakładów Papierniczych w Jeleniej Górze.

Od 1992 roku piechowicka papiernia stała się zakładem samodzielnym, a w 2017 roku po uruchomieniu nowoczesnej maszyny papierniczej i podpisaniu umowy z kontrahentem zagranicznym fabryka rozpoczęła produkcję papieru toaletowego.

Wizytówką Piechowic jest Huta Szkła Kryształowego „Julia”. Początki zakładu sięgają roku 1866 kiedy to przybył tutaj z Berlina Fridrich Wilhelm Heckert, który założył zakład zdobienia szkła. Surowiec szklarski pozyskiwano z huty „Josephina” działającej w Szklarskiej Porębie.

W 1889 roku rozpoczęła działalność huta Heckerta. Początkowo zatrudniano w niej specjalistów z czeskiej strony Karkonoszy. Zakład prosperował do wybuchu I wojny światowej. Kryzys, jaki wówczas nastąpił, wymusił zmianę produkowanego asortymentu. W końcu połączono oba zakłady, a ich produkcja była zbywana pod znakiem firmowym „Josephine”.

Po zakończeniu II wojny światowej zakład został zajęty przez Armię Czerwoną co skutkowało wstrzymaniem produkcji na długie lata.

Pod koniec lat 50-tych XX wieku zakład zmienił nazwę na „Julia” i powoli wchodził ponownie na rynki europejskie. W 2005 roku ogłoszono jego upadłość i sprzedano

prywatnemu przedsiębiorcy. W prywatnych rękach huta systematycznie rozwija swoją podstawową działalność, uruchamiając przy okazji działalność turystyczną, która stała się bardzo ważnym składnikiem dochodów.

Dzisiaj, oprócz produkcji krótkich serii wyrobów ze szkła kryształowego, prowadzone są tu warsztaty szklarskie oraz wycieczki, podczas których turyści mogą zobaczyć tradycyjne sposoby produkcji tego wyrobu.

Piechowice mogą poszczycić się 700-letnim okazem cisa będącego najstarszym w Kotlinie Jeleniogórskiej. W Cichej Dolinie zachowały się pozostałości najstarszej na Śląsku huty szkła. Najwyższym punktem miasta jest Wielki Szyszak (1509 m n. p. m.) wznoszący się nad połodowcowymi Śnieżnymi Kotłami, Małym i Dużym. Poniżej wytworzyły się niewielkie zbiorniki wodne – Śnieżne Stawki. Tereny te można podziwiać wędrując wyznaczonymi szlakami turystycznymi: czerwonym Głównym Szlakiem Sudeckim i zielonym Drogą nad Regłami. Są to jedne z najpiękniejszych tras w Karkonoszach.

Kolejnym miejscem przyciągającym turystów jest wodospad Szklarki oraz schronisko Kochanówka. Zainteresowaniem cieszy się także „Szklany Ogród”, w którym umieszczono zdjęcia w szkłe wykonane w technologii 3D, przedstawiające znane miejsca w Piechowicach.

Na terenie osiedla Michałowice działają znane w całej Polsce teatry: Teatr Nasz i Teatr Cinema.

Najnowszą inwestycją Piechowic są otwarte w roku 2019 trasy rowerowe typu singletrack. Powstały one w ramach projektu „Olbrzymy”, w którym uczestniczyły: miasto Jelenia Góra, Karkonoski Park Narodowy i okoliczne gminy.

Gmina Jeżów Sudecki położona jest na terenie Gór Kaczawskich i Pogórza Izerskiego.

Historia tych ziem sięga średniowiecza kiedy to wydobywano tu cenne kruszce, zakładano kopalnie złota i srebra. Dzisiaj gmina kojarzona jest z diamentami zdobywanymi przez osoby uprawiające sporty szybowcowe.

Góra Szybowcowa stanowi doskonały punkt widokowy, z którego można podziwiać Kotlinę Jeleniogórską i Karkonosze. W roku 1912 podjęto decyzję o wykorzystaniu tego miejsca w rodzącym się szybownictwie. Rozpoznano wówczas zjawisko polegające na fali powietrza wznoszącej się ku górze. Fala pozwalała na wzniesienie się szybowca na wysokość ponad 10 km n. p. m.

W 1924 roku w Jeżowie Sudeckim utworzono szkołę szybowcową będącą wówczas drugą tego typu jednostką w Niemczech. Następnie uruchomiono zakład produkujący szybowce, w którym powstał m. in. najbardziej znany model „Grunau Baby”. W Jeżowie Sudeckim zachował się wybudowany w 1601 roku „Dom

Gwarków” pełniący wówczas funkcję karczmy dla górników. Jest on jednym z najstarszych budynków drewnianych tego typu na Śląsku.

Ciekawym obiektem, którego otoczenie zostało niedawno uporządkowane jest „Krzyż Kozacki” postawiony w miejscu potyczki żołnierzy z okresu wojen napoleońskich. Wryty na nim napis głosi: „Tu leży trzech rosyjskich kozaków, pozostawionych przez wroga, pochowanych 22.08.1813 roku”.

Najbardziej znanym zabytkiem w Siedlęcinie jest XIV-wieczna Wieża Książęca, będąca jednym z najstarszych tego typu obiektów w Europie Środkowej. To tutaj, w Wielkiej Sali, zachowały się bezcenne malowidła naścienne przedstawiające legendę o sir Lancelocie z Jeziora, rycerzu Okrągłego Stołu. Są to najstarsze malowidła o tematyce świeckiej w Europie Środkowej. Przeprowadzone badania potwierdziły, że drewniane stropy wieży są najstarszymi w Polsce.

Po wybudowaniu tamy na Bobrze, co skutkowało utworzeniem Jeziora Modrego, w roku 1927 w Borowym Jarze wybudowano schronisko, dzisiaj znane jako Gościniec PTTK „Perła Zachodu”. Aby ułatwić przedostanie się turystów na drugi brzeg jeziora przerzucono przez nie kładkę. Dzięki temu stworzono możliwość spacerów na Górę Gapy, z której rozpościerają się rozległe widoki na Jelenią Górę i Góry Kaczawskie.

W Dziwiszowie znajduje się Łysa Góra - ośrodek sportów letnich i zimowych. Jest to również doskonały punkt widokowy na Kotlinę Jeleniogórską oraz Góry i Pogórze Kaczawskie.

Czernica to jedna z najstarszych wsi na tym terenie. Był to majątek rycerski. Zachował się tutaj pałac, który powstał w połowie XVI wieku na bazie substancji

istniejącego wcześniej w tym miejscu zamku. W ostatniej dekadzie XX wieku pałac został poddany gruntownym pracom remontowym. Na uwagę zasługuje kaplica z zachowanymi malowidłami ściennymi.

Gmina Jeżów Sudecki jest bogata w kamienne zabytki średniowiecznego prawa zwane krzyżami pokutnymi (pojednania). Trzy z nich znajdują się w Czernicy, a pięć w Chrośnicy.

W lesie na skraju miejscowości Płoszczyna, na kulminacji jednego z wzniesień Chrośnickich Kop znajdują się ślady dawnego dwuczłonowego grodziska datowanego na połowę XIII wieku. Jego powstanie miało na celu umocnienie władzy sprawującej nadzór nad terenami, na których następował szybki rozwój górnictwa przynoszącego spore zyski.

Gmina Jeżów Sudecki należy do Stowarzyszenia Kaczawskiego i znajduje się na obszarze Geoparku Krainy Wygasłych Wulkanów.

Wydawca:
Komisja Krajoznawcza Oddziału PTTK "Sudety Zachodnie"
Jelenia Góra – listopad 2019
Tekst i foto: Krzysztof Tęcza